

gende ulige, og derfor også blev afgjort helt på statsmagtens betingelser. Forskerne kom kort sagt ikke til at øve nogen indflydelse på de politiske beslutninger.

Til slut en opfordring ikke til forfatteren, men til Københavns Universitet. Det må være på tide at høre op med at udgive festskrifter på dansk. Den foreliggende afhandling er et ikke blot omfattende, men også meget centralt indlæg i en pågående historisk debat, som iøvrigt har været domineret af amerikanske historikere. Det er urimeligt, at de resultater, som forfatteren er nået frem til, står utilgængelige for udenlandske forskere.

NIELS AMSTRUP

ERICH HESSE: *Der sowjetrussische Partisanenkrieg 1941-1944 im Spiegel deutscher Kampfanweisungen und Befehle. Studien und Dokumente zur Geschichte des Zweiten Weltkrieges. Band 9. Göttingen-Zürich-Frankfurt, Musterschmidt-Verlag, 1969. 292 s. DM 58.-.*

Hesses analyse af den sovjetrussiske partisanekrigsførelse mod tyskerne under II. Verdenskrig er et af de første og osse bedre vesttyske forsøg på at give et større overblik over en særlig side af krigen på østfronten. Forf. har tilsigtet at give, hvad han kalder et »objektivt« billede af denne guerillakrig, dens udvikling, organisering og specielle kampformer, og dermed har han osse bestræbt sig på at give et indtryk af dens faktiske betydning, således som den fremstår i først og fremmest tyske militære dokumenter; eksplicit bliver fremstillingen dermed et forsøg på at give partisanekrigen dens rette dimensioner, idet forf. polemiserer mod den i hans øjne overdrevne og myteagtige betydning, som partisanekrigen får tildelt fra sovjetisk hold. Forf. afviser derfor osse, at partisanekrigen skulle være udtryk for en almen og spontan folkerejsning mod tyskerne, således som det sikkert for dogmatisk bliver hævdet fra sovjetrussisk side.

Hesse giver indledningsvis en karakteristik af guerilla- og partisanekrigen, dens specielle former og vilkår; det er ubestrideligt, at den er en brutal og hensynsløs form for krigsførelse pga. dens totale karakter. Men recensenten må dog tage afstand fra Hesses moraliserende fordømmelse af denne særlige form for krigsførelse; guerillakrigen er hverken værre eller bedre end eksempelvis tyskernes egen krigsførelse i Rusland eller amerikanernes i Vietnam. Det er ikke guerillakrigen som sådan, der er moralsk forkastelig; krig i det hele taget er forkastelig. Absurd forekommer derfor Hesses afsluttende vurdering af partisanekrigen: »Dem unvoreingenommenen Betrachter stellen sich immer wieder die beklemmenden Fragen nach dem Sinn und nach der Schuld an diesen Geschehnissen (flere mill. dræbte i partisanekrigen) und auch die Frage wieweit der Erfolg ein solch ungeheures Mass an Opfern rechtfertigen kann« (s. 253). Tyskernes egen krigsførelse i Rusland, som Hesse efter bedste evne forsøger at forskønne, krævede dog trods alt adskilligt flere ofre!!

Hesses bog synes som helhed at være et redeligt, men næppe endnu fuldt dækkende bidrag til partisanekrigens opståen, dens politiske og militære placering i den russiske krigsførelse og tyskernes bekæmpelse af denne kampform. Hesse viser osse, hvorledes denne specielle krigsførelse stillede den tyske militære ledelse over for ret så store og voksende problemer; ved starten af partisan-

krigen i 1941 undervurderede man ganske givet denne militære og politiske krig, idet man regnede med at kunne stoppe den, når først Ruslandstogtet var sejrrikt afsluttet. Det kom bl.a. til udtryk i anvendelsen af traditionelle militære kampmetoder mod den utraditionelle krigsform og den mod sin hensigt virkende politiske kamp (Ostpolitik). Efterhånden som Ruslandskrigen kørte fast, blev man dog tvunget til at tage den mere alvorligt, da partisanenhederne var i stand til at lægge tyskerne alvorlige hindringer i vejen bl.a. i form af bagholdsangreb på troppetransporter, i form af sabotage mod forsyninger og kommunikationsmidler. Og fra krigsvendingen i 1943 deltog partisanenhederne ofte som integreret del i den Røde Hærs kamp for at fordrive tyskerne. Hesse mener, at det er ubestrideligt, at partisanekrigen ikke alene gav store resultater på det militære område, men at den osse på det politiske felt hindrede den tyske besættelses- og udbytningspolitik i at fungere helt efter hensigten.

Spørgsmålet er naturligvis, hvorvidt man via tyske militære kilder af forskellig slags er i stand til at give et nogenlunde dækkende billede af partisanekrigen. Recensenten føler sig ikke helt overbevist herom, så meget mere som forf. øjensynligt ikke har brugt alt tilrådighedstående kildemateriale; således mangler Wehrmachtsarkivet, som påvist af A. Hillgruber (*Historische Zeitschrift* 211, 1970, s. 445-447). For at få et helhedsbillede må det sovjetrussiske kildemateriale, der ikke har stået til forf.s rådighed, naturligvis osse drages med ind i analysen. Værket synes derudover at være blevet til før 1964, da der kun nævnes et par værker efter dette tidspunkt. Når disse kritiske indvendinger, der osse kunne gælde forfatterens vurdering af Ostpolitik og dens konsekvenser, er sagt, bør det dog fremhæves, at Hesses bog er et ikke uvæsentligt skridt på vejen til en nøjere redegørelse for hele partisanekrigskomplekset. Irriterende virker Hesses moralske vurderinger, og hans undertiden mere militært-tekniske end egl. historiske betragtningsmåde forekommer osse kritisabel.

KARL CHRISTIAN LAMMERS

Constitutional Relations between Britain and India. NICHOLAS MANSERGH, Editor-in-Chief and E. W. R. LUMBY, Assistant Editor: *The Transfer of Power 1942-7. Vol. I: The Cripps Mission, January-April 1942.* London, Her Majesty's Stationery Office, 1970. Ixiii, 928 s. Ill. og kort. £ 7.

I juni 1967 meddelte premierminister Harold Wilson, at der ville blive offentliggjort en dokumentserie fra India Office vedrørende magtoverdragelsen i Indien 1947 og de begivenheder, der førte frem hertil. Udgiverne ville blive uafhængige historikere, som ville få uhindret adgang til arkiverne og fuld frihed til at udvælge og udgive dokumenter. Som hovedredaktør havde man udpeget professor Nicholas Mansergh.

I dette første bind anstiller Mansergh i sit forord nogle mere principielle betragtninger. For det første begrunder han valget af 1. januar 1942 som begyndelsestidspunkt. I hovedsagen har praktiske hensyn spillet ind her, bl. a. ønsket om, at serien ikke skulle være alt for længe om at nå til ende og heller ikke skulle foregribe andre, planlagte kildeudgaver. Men i det store og hele forekommer valget rimeligt, og i hvert fald kan man sige, at Stafford Cripps'